

Forside

Bacheloroppgave

Studieprogram: Bachelor Sosiologi

Opptaksår: 2018

Er oppgaven konfidensiell? (skriv X) NEI: X JA: _____

Kan oppgaven benyttes til undervisningsformål (anonymt)? JA: X NEI: _____

Forfatter

Studentnr (6 siffer)	Kandidatnr (4 siffer)	Navn:
221678	4162	Lene Kristin Vatland

Oppgavens tittel:

Tittel: Kropp til spott og spe

En kvalitativ undersøkelse av hvordan unge voksne jenter ser på kropp og synets påvirkning fra sosiale medier

Veileder: Mathias Klitgard

Sammendrag

Forfatter: Lene Kristin Vatland

Oppgavens tittel:

Kropp til spott og spe – En kvalitativ undersøkelse av hvordan unge voksne jenter ser på kropp og synets påvirkning fra sosiale medier.

Viewing the body – A qualitative research on how female young adults view the body, and the implications social media has left on how it is seen.

Problemstilling:

«Hva kjennetegner unge voksne jenters syn på kropp, og i hvilken grad har bevegelsen kroppspositivisme påvirket dette synet?»

Metode:

Kvalitativt forskningsintervju

Resultat og diskusjon:

Unge voksne jenters syn på kropp er i underbevisstheden dominert av den medisinske diskursen rundt kropp. Til tross for at de unge voksne synes at kroppspositivismen er et positivt tilskudd i kroppsdebatten, synes det ikke å ha veldig stor påvirkning på hvordan de ser på og snakker om kropp. Synet på kropp synes å være en mer generell erfaringsbasert utvikling, med utgangspunkt i rådende medisinsk diskurs i bunn.

Konklusjon:

Både overvekt og fedme blir fremdeles tilegnet stigmatiserende egenskaper, og kroppsaktivismens forsøk på å forandre synet på kropp er ikke utstrakt eller tilgjengelig nok til å kunne utfordre den medisinske diskursen med det første.

Nøkkelord: Overvekt, fedme, kroppspositivisme, kroppsaktivisme, stigma

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
1. Introduksjon/innledning.....	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema?	1
1.2 Problemstilling.....	2
2. Teori/litteratur	4
2.1 Idealkroppen i endring	4
2.2 Goffman - Stigma.....	4
2.3 Diskurs.....	5
2.4 Kroppspositivisme og sosiale bevegelser.....	5
2.4.1 Feminisme.....	5
2.4.2 Kroppspositivisme	6
2.4.3 Ytterpunktene: Fettaktivisme og #thinspiration	7
2.4.4 Queer theory og bruddet med det normative.....	8
3. Metode.....	10
3.1 Valg av metode – kvalitativt intervju	10
3.2 Utvalg og rekruttering	10
3.3 Utforming og utprøving av intervjuguide	12
3.4 Gjennomføring av intervjuene	12
3.5 Databehandling og analyse av datamateriale	13
3.6 Datamaterialets kvalitet og utfordringer	13
3.7 Etske retningslinjer og refleksjoner.....	14
4. Analysekapittel 1 – Synet på kropp	15
4.1 Hva kjennetegner synet på idealkroppen?	15
4.2 Hva kjennetegner synet på overvekt?	16
4.2.1 Det å se overvektig ut	16
4.2.2 Det å være overvektig – hva er definisjonen?.....	17
4.3 Sykelig overvekt og undervekt	17
4.3.1 Undervekt: kroppen som resultat av sykdom.....	17
4.3.2 Overvekt: sykdom som resultat av kroppen.....	18
5. Analysekapittel 2 – Påvirkning.....	19
5.1 Den usynlige kroppspositivismen.....	19
5.1.1 Kroppsaktivismens forsøk på endring av stigmatiserende ordlyd	19
5.2 Sosiale medier og kroppen som går igjen.....	21
5.3 Nyhetsmediers rolle.....	21
5.4 Kroppsmangfold – sosialt akseptert?	22
6. Diskusjon og drøfting	23

6.1 Synet på kropp.....	23
6.2 Plattformenes påvirkningskraft på synet	24
7. Konklusjon og sammenfatning av funn.....	26
Litteraturliste	28

1. Introduksjon/innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema?

Formålet med dette prosjektet har vært å undersøke hvordan unge kvinner oppfatter ulike kropper, hva som ligger til grunn for denne måten å tenke på, og hvordan synet påvirker hvordan de omtaler ulike kropper.

Ifølge Folkehelseinstituttet (FHI) har det de siste 50 årene vært en kraftig økning i forekomsten av overvekt og fedme i den norske befolkningen. FHI rapporterer at så mange som 1 av 4 middelaldrende menn og 1 av 5 kvinner er overvektige eller har fedme idag (Folkehelseinstituttet, 2017), og både helsemyndigheter og nyhetsmedier omtaler forekomsten gjerne som en «fedmeepidemi» som må bekjempes. Overvekt og fedme er sterkt preget av den medisinske diskursen, hvor det å være overvektig forbindes med latskap, viljesvakhet, sykdom og problemer, og betegnes ofte også som et folkehelseproblem. Overvekt og fedme klassifiseres ut fra en såkalt høy kroppsmasseindeks (KMI). KMI beregner verdier ut fra høyde, vekt og kjønn, og gir på denne måten en indikasjon på om et individ er undervektig, normalvektig, overvektig eller alvorlig overvektig. Har man en KMI på over 25 kg/m² regnes man som overvektig, og alt over 30 kg/m² regnes som fedme i forskjellig grad (Folkehelseinstituttet, 2017). KMI-utregningen tar for øvrig ikke høyde for muskelmasse eller andre relevante faktorer for å tyde et individs helsetilstand.

Da bevegelsen kroppspositivisme kom på banen og fikk ordentlig feste i norsk medie verden, ble hvordan vi snakker om kropp brått litt annerledes. Kroppspositivismen har et syn og et fokus på kropp som noe bra, uavhengig av hvordan den ser ut, hvor mye den veier, hvilken hudfarge den har eller om en har en skavank eller to. Kroppspositivismen er kritisk til det uopnåelige kroppsidealet som er rådende og roper høyt at kropp er bra, mangfold er bra, og du skal elske deg selv for den du er og hvordan du ser ut til tross for hva samfunnet forteller deg. Kroppspositivismen har fått større omtale også i nyhetsmedier, og har vært grunnlag for flere debatter om kropp, hvorav noen er positive og noen er negativt ladd.

Nyhetsmedier, sosiale medier og medisinske artikler har i en årrekke fungert som samtalefører når det kommer til kropp og overvekt, og den har i stor grad vært av en medisinsk diskursiv karakter. De siste årene derimot, har kroppspositivismen gjort sitt inntog og tatt over litt oppslagsplass i mediene, og med det dannet litt mer rom for ulikheter og dratt frem det fine med mangfoldet i kropper og deres utseende. Den slanke idealkroppen råder ikke lenger i like stor grad som før ved at det i nyhetsmedier og andre sosiale medier dukker opp langt flere bilder av kropper i alle slags former og fasonger. At det ikke bare er tydelig retusjerte og tilgjorte bilder av den såkalte idealkroppen som er hovedfokuset.

Samtidig har kroppspositivismen på den andre siden gjort et poeng utav å provosere med kropp, i form av eksempelvis å riste på valken på magen og å publisere bilder nakne i tilgjorte og uflatterende posisjoner med fet mat i hendene. Bevegelsen har således også blitt en grobunn for andre mer kroppsspesifikke bevegelser som fettaktivisme, som gjerne fronter sine saker gjennom langt mer provoserende innhold for å skape sterkere reaksjoner, men som kjemper for lik og rettferdig behandling av alle mennesker uavhengig av størrelse.

Jeg er selv overvektig, og har over lengre tid (kanskje på grunn av det) bitt meg merke i hvordan tykke kropper er blitt omtalt gjennom årenes løp, både i nyhetsmedier og ikke minst på sosiale medier. Dette har fått meg til å tenke; hvordan kan kroppsaktivisme forandre ordlyden i kroppsdebatten, og gjøre at flere faktisk tenker positivt om kropper av ulik størrelse? Hva tenker unge voksne om hva som blir publisert og kommunisert med bildene og bildetekstene, og tenker de at kroppspositivismen har oppnådd sin hensikt? Er fettaktivismen, som er vel så viktig som kroppspositivismen, synlig for «den vanlige mann på gata»? På bakgrunn av dette har jeg utformet en problemstilling og noen forskningsspørsmål med mål om å finne ut litt om hvilken rolle kroppspositivisme spiller inn på tanker rundt særlig den tykke kroppen.

1.2 Problemstilling

Ettersom jeg ikke visste hva jeg undersøkelsen min ville avdekke, i hvilken grad kroppspositivismen påvirker kroppssynet eller hvor synlig bevegelsen i seg selv er, har utarbeidelsen av problemstillingen vært i en kontinuerlig prosess.

På bakgrunn av det som er presentert innledningsvis og i arbeidet med prosjektet, har jeg utarbeidet følgende problemstilling:

«Hva kjennetegner unge voksne jenters syn på kropp, og i hvilken grad har bevegelsen kroppspositivisme påvirket dette synet?»

For å kunne besvare problemstillingen har jeg også utarbeidet forskningsspørsmål, for å gi prosjektet en litt mer målrettet retning, og som har vært en del av grunnlaget for utformingen av intervjuguide.

Forskningsspørsmål:

- *I hvilken grad er den kroppspositivistiske bevegelsens arbeid for å bryte ned stigmatiserende kroppsidealiserende synlig for unge voksne jenter?*
- *Bidrar digital kroppsaktivisme til å endre diskursen rundt tykke kropper?*
- *Hvordan påvirker ytterpunktene «fat activism» og «thinspiration» hvordan unge voksne tenker om stigma rundt kropp?*
- *Er sosiale medier med på å opprettholde et usunt fokus på kropp?*

2. Teori/litteratur

I dette kapittelet vil jeg presentere teorier og tidligere forskning som jeg vil benytte meg av i analysering og drøfting av funnene mine senere i oppgaven. Teoriene jeg presenterer har jeg kommet frem til både i forkant av metodebruk, men også underveis i arbeidet med å analysere funnene i intervjuene.

2.1 Idealkroppen i endring

Før moderne tid var det kvinnelige kroppsidealet et helt annet enn det er i dag. Den ideelle kvinnelige kroppen var rundere og hadde mer fett på kroppen, og det ble generelt sett ned på å være for tynn eller slank (Giddens & Sutton, 2017). Det å være tynn symboliserte lenge en mangel på mat, og dermed fattigdom. Kroppen var i større grad en betegnelse på sosial status, hvor det å være for tynn hadde lav status, og det å ha en større formfull kropp hadde høy sosial status og betegnet rikdom og et velstående liv (Giddens & Sutton, 2017).

De siste tiårene har i den vestlige verden vært sterkt preget av et kroppsideal som sier at en vakker kropp er en slank kropp, nesten på grensen til undervektig. Til tross for at dette idealet er uopnåelig for de fleste, har skapt sterke reaksjoner og store debatter, har det slanke idealet nærmest vært uforandret det siste århundret.

Den slanke idealkroppen oppstod blant middelklassegrupper sent på 1800-tallet, men ble i større grad implementert og generelt ansett som det sosiale idealet på 1900-tallet (Giddens & Sutton, 2017, s. 430). Gjennom oppblomstringen av massemedier og gjennomslagskraften til internett, ble det vestlige skjønnhetsidealet og idealkroppen spredt verden over og skapte dermed den nye populærkulturen (Giddens & Sutton, 2017).

2.2 Goffman - Stigma

Stigma og stigmatisering kan generelt og allment forstås som de negative fordommer og diskriminering på bakgrunn av tilegnede egenskaper som enkeltindivider eller grupper opplever i sosiale sammenhenger. Med andre ord dreier stigmatisering seg om forutinntatte antakelser, krav eller forventninger til personer og grupper som på en eller annen måte skiller seg ut fra det som blir omtalt som normalen.

I boken «Stigma» beskriver Erving Goffman stigma som en slags diskrediterende egenskap som på sett og vis diskvalifiserer enkeltindivider fra sosial aksept i sosiale eller samfunnsrelaterte relasjoner (Goffman, 1963, ss. 11-18). Et skille mellom den stigmatiserte og

de normale blir opprettholdt av at individets identitet blir forstyrret eller ødelagt av det stigmaet som individet til enhver tid bærer med seg. Goffman skiller grovt sett mellom 3 hovedtyper av stigmatisering. Den første typen er stigma forbundet til kroppslige og fysiske trekk som er annerledes fra det han omtaler som normalen. Kroppslig stigma er ofte knyttet til funksjonshemminger, sykdommer, fedme eller andre kroppslige karakteristikk (Goffman, 1963). Den andre typen av stigma baserer seg på et individs karakter eller kvaliteter som forbindes med negativ sosial rangering, herunder kriminalitet, arbeidsløshet, svært konservativt kristne og lignende. Den tredje og siste hovedtypen av stigma er det Goffman kaller det tribale stigma (Andersen & Bo Kaspersen, 2013). Tribale stigma er stigma påført mennesker som er innenfor et visst kjønn, etnisk bakgrunn eller religion.

2.3 Diskurs

Michel Foucault forstår diskurs som en meningsskapende sosial praksis (Andersen & Bo Kaspersen, 2013, s. 202). Måten å tenke på et fenomen blir manifestert gjennom språket, og dermed institusjonalisert i de sosiale rammene. Foucault argumenterer for at de diskursive praksisene forandres og formes gjennom maktkamper i måten og grensene å snakke om et fenomen på (Andersen & Bo Kaspersen, 2013).

En diskurs defineres av Johannessen, Rafoss og Rasmussen som en kollektiv forståelsesramme (Johannessen, Rafoss, & Rasmussen, 2018, s. 58). Med andre ord forstås en diskurs som en felles ramme for hvordan vi snakker om noe, hvor det er tatt for gitt at noe er som det er. Et fenomen kan representeres på flere måter, og kan således plasseres i ulike diskursive rammer (ibid). Kropp kan eksempelvis forklares med en medisinsk diskurs, hvor kropp blir tillagt spesifikke medisinske betydninger eller språk, slik som fedmerelatert sykdom, risikofaktorer og helse. På den andre siden kan kropp forstås i en feministisk diskursiv ramme, hvor kroppen har kulturell og sosial status og betydning.

Den gjeldende eller dominerende diskursen er kulturelt forankret, og gjør at man tenker på et fenomen på en bestemt måte ut ifra dette (Johannessen, Rafoss, & Rasmussen, 2018, s. 58).

2.4 Kroppspositivisme og sosiale bevegelser

2.4.1 Feminisme

Feminismen jobber for universell likestilling gjennom å arbeide med saker som kan være spesifikke, kontekstavhengige og politiske men også personlige (Tørrisplass, 2017). Feminismen kan gjerne deles inn i første-, andre- og tredjebølgen. Første- og andrebølgen

representeres henholdsvis gjennom kvinnelig stemmerett, like muligheter for kvinner i forbindelse med politikk og utdanning i første halvdel av 1900-tallet, og kvinnefrigjøringen, rettigheter og LGBT-bevegelser på 60- og 70-tallet (Giddens & Sutton, 2017). Den tredje bølgen feminisme, som ofte omtales som den «nye bølgen», er en kritisk videreføring av feminismens tidligere bølger, men er likevel mye mer kompleks, og omfatter i større grad moderne problemstillinger beskrevet og referert av Krolløke og Sørensen (2006) som kroppsaktivisme, vold mot kvinner, og den overordnede pornofiseringen av media (Giddens & Sutton, 2017, s. 643)

Den nye bølgen feminisme omtaler også begrepet «empowerment», og internasjonal forskning ser i større grad på hvordan feminister og unge kvinner forholder seg til både empowerment, kropp og skjønnhetsnormer (Tørrisplass, 2017, s. 53). Begrepet empowerment handler i all hovedsak om å ha innflytelse og kontroll over egen situasjon (Tørrisplass, 2017, s. 53). Tørrisplass skriver at begrepet også på lik linje beskriver en prosess mot å ha større innflytelse (2017).

I sammenheng med dette prosjektet, er det vesentlig å se på empowerment som et virkemiddel i målet om å oppnå større innflytelse og kontroll over egen kropp, både i forbindelse med hvordan den presenteres, og i måter å omtale kropp på for å oppnå normalisering av ulikheter.

2.4.2 Kroppspositivisme

Kroppspositivisme, eller Body Positivity, er et begrep som flere og flere nå til en viss grad har kjennskap til. Bevegelsen kroppspositivisme har som overordnet mål å forsøke å endre de herskende holdningene og perspektivene rundt kropp og selvbilde, og fronter et fokus som sier at en skal elske og godta seg selv og andre uavhengig av størrelse, kjønn, etnisitet, funksjonshemninger og seksualitet. Med andre ord er den kroppspositivistiske bevegelsen en bevegelse som kjemper for aksept og rettferdighet for alle mennesker og alle kropper.

Kroppspositivisme er en internasjonal sosial bevegelse, og uttrykkes hovedsakelig gjennom digitale medier og kanskje særlig sosiale medier. Sosiale bevegelser kan beskrives som en sammenslutning av mennesker som sammen søker å påvirke den strukturelle, materielle eller kulturelle samfunnsutviklingen for å få til eller for å hindre forandringer (Schiefløe, 2011, s. 471).

Til tross for at den kroppspositivistiske bevegelsen tilsynelatende er inkluderende og står for mangfoldig representasjon av kropp, er den blitt tilegnet enkelte egenskaper, og er ofte forbundet med kropper som er overvektige eller «som har noen kilo ekstra». Bevegelsen har med tiden således blitt en slags utspringskanal for andre kroppsspesifikke bevegelser slik som *fat acceptance* og *fat activism/fettaktivisme*, men også *pro Ana*, *thinspiration* og *fitspiration*. Felles for disse subkategoriene er at de fronter spesifikke kroppsformer, og kjemper for at det også skal foreligge sosial aksept for såkalte ytterpunkter av kropp i det strukturelle samfunnet.

2.4.3 Ytterpunktene: Fettaktivisme og #thinspiration

Fat activism, eller fettaktivisme, er et godt eksempel på det å kjempe for både sosial og samfunnsmessig rettferdighet og likhet. I motsetning til kroppspositivismen som søker å lære individet å elske og godta seg selv til tross for samfunnets begrensende og stigmatiserende idealer, så er fettaktivismen i større grad en politisk bevegelse som ønsker å endre samfunnets strukturer, og på denne måten gjøre at alle mennesker blir behandlet likt uavhengig av kroppsstørrelse og kroppsform.

Fettaktivismen oppstod som et slags motsvar til kroppspositivismen, som kritiserte den for å være «tatt over» av individer som ikke egentlig faller veldig langt ut fra eksisterende hierarkier og normer i samfunnet (FedFront, 2017). Dette kan eksempelvis være kvinner som bare er *litt* overvektige, men som ellers lever opp til andre normative skjønnhetskrav og som befinner seg innenfor mange andre privilegier. Disse privilegiene er hovedsakelig som at de er cis¹, hetero, hvite, funksjonsfriske og omgitt av såkalt «high fashion» (FedFront, 2017).

Når de som *ikke* nødvendigvis faller utenfor normen tar til seg en bevegelse som kroppspositivisme som sin egen, mener fettaktivistene at det ikke bare dannes en diskrepans, men også en slags utvanning av begrepet kroppspositivisme, som ødelegger for den opprinnelige kampen som kroppspositivisme fører. Med andre ord mener fettaktivismen at det ikke er individets ansvar å lære seg å innfinne seg i en verden av fettfobi, men at samfunnet heller skal innrettes på nytt uten fettfobi (FedFront, 2017). Fettaktivismen har fått hard medfart, særlig i internasjonal sammenheng, og blir kritisert for å glorifisere fedme og oppfordre til helsetruende atferd. Fettaktivismen har på sin side svart med at målet ikke er å oppfordre eller

¹ Å være cis-kjønn er definert som når et individ opplever samsvar mellom det kjønn individet ble tildelt ved fødsel, og det kjønn individet selv opplever å ha. Begrepet ble utformet for å skille mellom cis-kjønnede og transkjønnede (SNL, 2020).

oppmuntre til vektoppgang, men snarere å oppnå en sosial aksept for, og en rettferdig behandling i det politiske og sosiale samfunnet uavhengig av kroppsstørrelse.

Emnetagger som #thinspiration og andre av lignende karakter, har i motsetning til fettaktivismen ingen pålydende aktivistisk bakgrunn. #Thinspiration har fungert som en emnetagg i dannelsen av et digitalt nettverk, hvor bildedeling av typen svært tynne kropper blir brukt som inspirasjon for individer som enten faller innenfor denne kategorien, eller som ønsker å oppnå en slik kropp. Thinspiration, thinspo og Pro-Ana (forkortelse for Pro Anorexia), har fått massiv kritikk for å fremme et usunt og potensielt livsfarlig kroppsideal, og er idag rapportert som innhold med støtende materiale eller helsetruende oppfordringer til atferd. Emnetagger som beskriver tynne kropper, slik som thinspiration, er idag gjort utilgjengelig på Instagrams søkefelt.

2.4.4 Queer theory og bruddet med det normative

Sett bort i fra kroppspositivisme og fettaktivisme, har mange av begrepene om kroppsfokuserte sosiale bevegelser og grupperinger engelsk betegnelse. Dette skyldes nok i stor grad at det er internasjonale fenomener med global utstrekning. Til tross for at dette er anerkjente begreper og bevegelser, er det et tema som tilsynelatende ikke har kjempestor utbredelse i den klassiske sosiologiske teorien. Mye av sosiologien som finnes idag som omfatter kjønn, seksualitet og kropp har oppstått etter feminismen og sosiale bevegelser ledet av LGBT-fellesskap (Giddens & Sutton, 2017). Ettersom denne formen for aktivisme ofte i dag skjer på digitale plattformer, og således er en ny og passiv-aggressiv form for sosial endringsprosess, kan det tenkes at det er naturlig at det går under feministisk eller skeiv teori. Samtidig er temaet kropp et komplekst et, og kunne videre fra objektifisering og seksualisering også hatt mer fokus på hvordan forskjeller på kropper skaper ulik sosial praksis. Samtidig har fettaktivismen (riktignok internasjonalt), en begynnende teoretisk og analytisk forankring i det som kalles Fat Studies, som undersøker og analyserer fedme i sosial-, helse-, politisk- og samfunnsmessig kontekst i større grad, og som impliserer viktigheten av vår forståelse for hvordan kropp omtales og forskes på (Cooper, 2016).

Queer theory (skeiv teori), som er en sentral og viktig del av internasjonal kjønnsforskning er en fellesbetegnelse på tenkemåter og analysemetoder som utfordrer og problematiserer den måten vi forstår og uttrykker kjønn og seksualitet på (Bufdir, 2015), er kanskje det nærmeste man kommer et fellestrekk i måten å se på aktivisme om kropp.

På lik linje som at queer theory og aktivisme har vært opptatt av å synliggjøre fenomener som bryter med det som blir sett på som normalt, naturlig, normativt, heteroseksuelt og strengt, er også kroppspositivismen opptatt av nettopp det å bryte med det normale, det normative og det som i et sosialt aspekt sees på som naturlig og ideelt.

3. Metode

I dette kapittelet vil jeg først redegjøre for det metodiske grunnlaget for oppgaven. I arbeidet med å forstå hvordan unge voksne opplever sammenhengen mellom den dominerende diskursen rundt tykke kropper og hvordan den kroppspositivistiske bevegelsen forsøker å utfordre denne, har jeg valgt å benytte meg av en kvalitativ tilnærming for å besvare problemstillingen. Hvorfor jeg har valgt en kvalitativ tilnærming forklares i dette kapittelet. Videre vil jeg beskrive rekrutteringsprosessen samt utvalget av informanter, før jeg presenterer utforming av intervjuguide. Jeg vil også beskrive gjennomføringen av intervjuene samt hvordan jeg har valgt å analysere dem. Avslutningsvis i dette kapittelet vil jeg også si noe om refleksjoner rundt etiske retningslinjer og kvaliteten på datamaterialet.

3.1 Valg av metode – kvalitativt intervju

Til forskjell fra kvantitative metoder som er ute etter «hvor mye» og som i større grad baserer seg på tallfestede data, handler kvalitative metoder om forståelse av hvordan og hvorfor noe skjer eller oppleves (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 151). Ettersom jeg har vært ute etter å forstå og tolke hvordan unge voksne erfarer påvirkningskraften kroppspositivisme og andre former for kroppsaktivisme i sosiale medier har på hvordan de tenker om kropp, har jeg valgt å benytte meg av en kvalitativ tilnærming.

Ifølge Kvale og Brinkmann (2015) er hensikten med det kvalitative intervjuet å forstå temaer fra dagliglivet ut fra informantenes egne perspektiver. Jeg har i mitt prosjekt benyttet meg av en fenomenologisk tilnærming i form av individuelle semistrukturerte intervjuer for innhenting av datamateriale. I fenomenologien er man typisk ute etter å forstå og illustrere hvordan mennesker opplever fenomener i sin livsverden, eller sin virkelighet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 33).

3.2 Utvalg og rekruttering

Ifølge Ipsos (2021), er Instagram en av de mest brukte plattformene i sosiale medier. Instagram er en bildedelingsjeneste, som tillater brukere å publisere tekst og bilder på egne kontoer i tillegg til å følge andres profiler og kontoer. Ipsos fører oppdaterte tall for ulike sosiale medieplattformer, herunder andel profiler, bruksfrekvens og utviklinger. Sist oppdaterte tall (april 2021), viser at aldersgruppen mellom 18-29 år har flest brukere og høyest bruksfrekvens på bildedelings-appen Instagram. Ettersom den kroppspositivistiske bevegelsen i stor grad har

sin utbredelse på Instagram og andre lignende sosiale medier (Facebook, Twitter, SnapChat), ble det naturlig i dette prosjektet å sette utvalgs-kriterier ut ifra disse dataene. Utvalgs-kriteriene som ble satt til grunn for dette prosjektet var at informanten skulle være mellom 18-29 år, være en relativt aktiv bruker av sosiale medier (og gjerne fortrinnsvis Instagram), samt ha kjennskap til begrepet/fenomenet kroppspositivisme.

På grunn av daværende Covid-restriksjoner, var det ikke mulig å planlegge gjennomføring av intervjuene ved fysisk møte. Dette gjorde rekrutteringsprosessen litt mer utfordrende enn først tiltenkt. Likevel fungerte det litt mer løsrivende hva tid og sted angår, da intervjuene måtte skje ved hjelp av digitale hjelpemidler hjemmefra. Jeg fikk mine informanter ved et strategisk utvalg. Strategiske utvalg er å foretrekke ved mindre utvalg, altså med få deltakere (Halvorsen, 2008). Gjennom å gjøre utvalget strategisk og basert på bestemte kriterier som er hensiktsmessige for å besvare problemstillingen, ville jeg i større grad få informanter som besitter kunnskaper eller erfaringer om temaet. Hvinden, referert i Halvorsen (2008, s. 164) mener også at man vil også ved et slikt begrenset utvalg på bakgrunn av satte kriterier til en viss grad få en slags selvutvelging (Grønmo, 2016, s. 116), da de som sier ja til å delta ofte vil være såkalt vesensforskjellige fra de som ikke vil delta.

Rekruttering av informanter foregikk derfor ved at jeg sendte informasjonsskriv om prosjektet til nøkkelpersoner som sendte dette videre til potensielle deltaker i starten av april måned, 2021. En slik nøkkelperson betegnes ofte som en «gatekeeper», og fungerer som anskaffer av informanter på vegne av forskeren (Silverman, 2014, s. 248). Etter noen dager tok i alt 4 informanter som syntes temaet og prosjektet hørt spennende ut kontakt med meg, og stilte seg disponible til intervju. Slik sett ble mitt strategiske utvalg selvutvalgt av deltakerne selv. Informantenes aldre var henholdsvis 20, 25, 27 og 29 år. Aldersspennet var tilfeldig, men passet svært godt for representasjonens del i prosjektet.

Deltakerbrev med mer utfyllende informasjon om prosjektet og samtykkeskjema ble sendt til deltakerne på e-post, og vi avtalte også her tidspunkt for intervjuet, samt informasjon om hvordan det skulle gjennomføres via Zoom.

3.3 Utforming og utprøving av intervjuguide

I forkant av intervjuet utformet jeg en semistrukturert intervjuguide, med spørsmål under ulike temaer. I et semistrukturert intervju, er temainndelingen den hovedsaklige overordnede strukturen, men med muligheter for å endre på rekkefølgen av spørsmål, samt muligheten for å stille oppfølgingsspørsmål underveis i intervjuet. Under både prøveintervjuer og de fire intervjuene som ble gjennomført, merket jeg at dette også ble nødvendig for å få en fin flyt. Jeg så tidlig at en intervjuguide med et fast oppsett og det å følge en fast rekkefølge i spørsmål/tema ikke nødvendigvis ble det mest naturlige i intervjusituasjonen, da informantene ofte kom innpå temaene eller tilsvarende spørsmål underveis. I et forskningsintervju er det vel så viktig å danne en samtale, et rom for å uttrykke seg slik at blabla.

I starten av intervjuguiden hadde jeg utarbeidet noen innledningsspørsmål om informantens bakgrunn, samt litt kort om deres bruk av sosiale medier før jeg gikk innpå de overordnede temaene jeg hadde satt som grunnlag for intervjuet. I tillegg til spørsmål, valgte jeg også å ha med en ord-assosieringsoppgave for å kartlegge litt mer spesifikt om språket rundt kropp. Avslutningsvis ga jeg informantene muligheten til å komme med andre tanker eller innspill rundt det vi hadde snakket om under intervjuet.

I forkant av intervjuene gjennomførte jeg to prøveintervjuer på bekjente som begge har erfaring med intervjusituasjonen. Dette var god læring i form av at jeg fikk testet ut rollen som intervjuer, og da skjønnte hva som fungerte og ikke fungerte, i tillegg til at jeg fikk et visst inntrykk av intervjuets varighet.

3.4 Gjennomføring av intervjuene

Ettersom prosjektet mitt er et såkalt lavrisikoprojekt, ikke behandler sensitive data/opplysninger og dermed gikk under felles meldeskjema til NSD, ble intervjuene planlagt og gjennomført via Zoom etter UiS' retningslinjer. Zoom fungerer som et verktøy for videomøter, og intervjumøtene foregikk med lyd og video. Selve intervjuet ble tatt opp på diktafon for senere transkribering, noe informantene også hadde samtykket til.

Informantene fikk som nevnt tilsendt informasjons- og samtykkeskjema på e-post. Ettersom vi ikke kunne møtes fysisk og det faktum at flere av informantene befant seg på ulike steder i landet, fikk informantene muligheten til å «signere» til samtykke gjennom en egen lydfil som jeg tok opp på diktafon hvor de sa navnet sitt, at de har fått informasjon om prosjektet, at de

kan trekke seg når som helst i prosjektets forløp og at de samtykker til at uttalelser og data fra intervjuet kan benyttes i prosjektet. En informant ønsket imidlertid å skrive ut samtykkeskjema, signere fysisk og sendte meg scannet samtykke på e-post.

Intervjuene ble gjennomført på Zoom, hvor både jeg som intervjuer og mine informanter befant oss hjemme. Dette kan ifølge Tjora (2017) gjøre at informantene blir mer komfortable i intervjusituasjonen, noe jeg for øvrig også opplevde at de var.

3.5 Databehandling og analyse av datamateriale

Intervjuene ble transkribert kort tid etter gjennomføringen av intervjuene, ikke mer enn én til to dager etter. Lydfilene fra diktafonen ble gjort om fra muntlig til skriftlig form, og sitatene er omsatt fra dialekt til bokmål. Dette er gjort bevisst med hensyn til anonymitet i oppgaven og lesbarhet (Kvale & Brinkmann, 2015).

3.6 Datamaterialets kvalitet og utfordringer

Det å skrive en bacheloroppgave midt i en pandemi har vært utfordrende på flere måter, og har også hatt innvirkning i planleggingen av prosjektets utførelse. Det kunne vært ønskelig å hatt intervjuene i et fysisk møte, hvor en annen, og kanskje mer personlig kontakt med informantene kunne funnet sted. I tillegg ble rekrutteringsprosessen gjort annerledes, ved hjelp av nøkkelpersoner som fungerte som såkalte gatekeepere, fremfor at jeg selv i større grad kunne innhentet deltakere.

Utvalget i dette prosjektet er også begrenset, og det skulle ideelt sett vært flere informanter. I forhold til validitet og reliabilitet av funnene i intervjuene, vil et begrenset og lite utvalg minske muligheten for å konkludere og generalisere på bakgrunn av uttalelsene. Likevel var hovedmålet å få et innblikk i hvordan unge voksne uavhengig av hverandre tenker om kropp og kroppspositivisme, og få en dypere forståelse av hva det er som påvirker dette. På denne måten kunne jeg skape et inntrykk av problematikken og verdifull innsikt som kan være utgangspunkt for videre forskning.

3.7 Etske retningslinjer og refleksjoner

I forskning, og spesielt kanskje i kvalitativ forskning, er det viktig å ha etiske problemstillinger i bakhodet til enhver tid i utformingen av prosjektet. I intervjuforskning oppstår gjerne etiske problemer ifølge Kvale og Brinkmann (2015) på grunn av komplekse forhold som innebærer menneskers tanker og privatliv. I forkant av intervjuene ble det sendt ut utfyllende informasjonsskjema og samtykkeskjema til deltakerne. Dette skjemaet inkluderer informasjon og retningslinjer satt av instituttet, men også informasjon om hvordan jeg ville ivareta deres anonymitet og behandle data ut fra disse retningslinjene. Informert samtykke er viktig i forhold til å sikre deltakernes rettigheter, og det ble også informert om at deltakelsen i prosjektet er frivillig og at de når som helst kan trekke seg uten konsekvenser eller spørsmål om hvorfor. Ettersom diktafon ble benyttet underveis i intervjuene, kunne jeg transkribere ved å lytte på lydfilene uten å legge disse inn på datamaskinen, og de ble utover dette behandlet etter instituttets retningslinjer for sikker lagring. For å sikre anonymiteten til deltakerne i prosjektet ble de tildelt enkle navn i analysen, samt at jeg har utelatt eller erstattet uttalelser med mer generelle begreper dersom det skulle være informasjon som kan virke identifiserende i datamaterialet. I tillegg ble dialekter omsatt til bokmål.

4. Analysekapittel 1 – Synet på kropp

I de to neste kapitlene har jeg valgt å presentere hovedpunktene i empirien, og gjøre en analyse av disse. Her vil jeg se nærmere på hva som kjennetegner informantenes syn på kropp basert på datamaterialet fra intervjuene. På bakgrunn av dataene, ble det naturlig å dele analysekapittelet i to deler. Dette skyldes at synet på kropp og påvirkningsarenaer skilte seg fra hverandre både i temainndeling i intervjuguide, men også ut fra informantenes svar. I dette første analysekapittelet vil jeg derfor ta for meg det generelle synet informantene har på ulike kropper, før jeg i neste kapittel trekker frem ulike arenaer som påvirker nettopp dette synet.

4.1 Hva kjennetegner synet på idealkroppen?

Ettersom kroppspositivisme handler om aksept for alle kropper, var det viktig å tidlig i intervjuprosessen få et bilde av hva informantene opplever som idealkroppen. Informantene forteller at de ser på idealkroppen som både atletisk, trent, formfull, og tynn. Svarene var med andre ord ikke enstemmig og entydige, men hadde elementer av en slags «hybridkropp» med flere kvaliteter som er verdsatt i dagens samfunn.

«...jeg føler ikke det er så veldig det at man skal være så tynn lengre, men jeg føler at det som flest som, med meg selv inkludert, kanskje sikter mot og det som jeg ser i sosiale medier og via venninner og sånn vi snakker om det, så er det det at du skal se trent ut og samtidig ha former. Nå snakker jeg om damer da. Som er trent og samtidig har former, og på en måte egentlig har alt da.» (Informant 2)

«Jeg føler nok at idealet er at du skal være tynn, og gjerne ha synlige muskler.»
(Informant 4)

Både informant 2 og 4 skisserer et bilde av idealkroppen som atletisk, men samtidig også formfull eller tynn. Informant 1 og 3 peker også på den tynne kroppen som det rådende kroppsidealet, og trekker frem moteindustrien og populærkulturen som viktige faktorer;

«... som for eksempel Kim Kardashian, ikke sant. Som er blitt noe helt nytt igjen etter Kate Moss-epoken. Det at hun klarte å overbevise om at «sånn skal kvinnekroppen se ut». Og det er jo selvfølgelig den eliten, moteeliten eller hva man skal kalle det, - den sosiale medieeliten som lager disse trendene.» (Informant 1)

4.2 Hva kjennetegner synet på overvekt?

I spørsmålet om hva informantene forbinder med å være overvektig og hva de tenker om overvekt generelt, viser datamaterialet til et tydelig skille. Informantene har to måter å snakke om overvekt på, med vekt på henholdsvis det å *se* overvektig ut, og det å *være* overvektig.

4.2.1 Det å se overvektig ut

Samtlige informanter har ganske like assosiasjoner og antakelser om det å være overvektig. Et flertall forbinder overvekt med livsstil og usunnhet, mens det også hos Informant 4 blir poengtert at overvekt er noe man *ser*;

«Ehh, det forbinder jeg egentlig med en som du på en måte kan se er overvektig. Jeg har veldig ofte blitt sånn, sjokkert, for eksempel når den corona-vaksinen kom, så skulle statsministeren i England, Boris Johnson, han skulle få den. Og da var betegnelsen at han var overvektig, og da ble jeg litt sjokkert for han ser jo ikke overvektig ut i det hele tatt. At vi kanskje... Min måte å definere noen som er overvektige er bare ut i fra hva jeg ser.» (Informant 4)

«Hehe, ja... Det er jo så mange sånne ting en ikke har tenkt over før.. Nei jeg kan nok kanskje tenke, og det er sikkert litt feil, og det vet jeg jo, men jeg kan jo kanskje ofte tenke at det er en usunn livsstil kanskje, på mange måter. Ja, jeg vil nok si, selv om jeg vet at det ofte ikke er tilfellet, så er nok det noe jeg fort kan tenke.» (Informant 3)

Informant 2 trekker også assosiasjoner til det hun kaller «USA-overvektig», hvor hun også tidligere i løpet av intervjuet sier at hun er blitt påvirket av TV og nyhetsmediers fremstilling av overvektige mennesker.

«Overvektig? Sånn USA-overvektig? Jeg synes synd på dem, hvis det har gått så langt at en ikke klarer å gjøre det en ønsker.» (Informant 2)

4.2.2 Det å være overvektig – hva er definisjonen?

Til forskjell fra hva informantene ser på en kropp, er overvekt som tilstand imidlertid vanskeligere for informantene å forstå eller beskrive.

Ifølge KMI-skalaen kan, som nevnt innledningsvis i oppgaven, en person kategoriseres som sykkelig undervektig, undervektig, normalvektig, overvektig, alvorlig overvektig og svært alvorlig overvektig. Skalaen beregnes ut ifra opplysninger om høyde og vekt, og skal i utgangspunktet gi en indikasjon på en persons helse. KMI-beregningen tar ingen andre hensyn til kroppslige faktorer som muskelmasse, kroppsbygning eller andre vesentlige aspekter. Informant 3 illustrerer fint uklarheten med definisjonen på overvekt

«...Men så vet jeg jo, at ut i fra BMI, så vet jeg jo at grensa for hva som regnes som overvekt er ganske latterlig. Da er jo nesten alle jeg kjenner nesten overvektige da. Så, ja. Det er jeg jo heller ikke enig i. Da vil jeg heller si at det er ganske mange som blir kategorisert som overvektige som jeg selv ikke ville satt i den kategorien. Så jeg tror nok at min kategorisering for overvekt og sykkelig overvekt er på en måte høyere enn hva som blir i forhold til forskning.» (Informant 3)

4.3 Sykelig overvekt og undervekt

Gjennom intervjuene har informantene også en klar formening om hva som skiller den sykkelig undervektige fra den undervektige, og hva som skiller den sykkelig overvektige fra den overvektige. Dette fremgår av den umiddelbare assosiasjonen med begrepene. Sykelig undervekt ble betegnet som et resultat av psykisk sykdom, mens sykkelig overvekt ble i seg selv betegnet som sykdomsførende.

4.3.1 Undervekt: kroppen som resultat av sykdom

Da jeg ba informantene beskrive hva de anså som forskjellen mellom undervekt og sykkelig undervekt, var svarene enstemmig at sykkelig undervekt forekommer som resultat av psykisk sykdom, herunder psykiske lidelser som anoreksi samt genetisk forutbestemmelse.

«Sykelig undervekt, da tenker jeg jo, ja, det blir mye anoreksi, men typ anoreksi, at du ser ut som et skjelett nesten. Mens undervektig, hvis du er tynnere enn normalt. Men hva er normalt liksom. Som sagt, jeg har noen venninner som på en måte er undervektige, men jeg har aldri tenkt på dem som undervektige før de har sagt det selv, at de faktisk

er det. Ja du mister kanskje mye av de funksjonene kroppslig som er normalt da. Mister mensen og sånne ting, da beveger du deg mot sykelig undervekt.» (Informant 3)

Informant 4 trekker tidlig linjer mellom sykelig undervekt og anoreksi som psykisk sykdom, men trekker også frem gener og høy forbrenning som årsak til at noen er sykelig undervektige.

«Jeg forbinder egentlig undervekt med en psykisk lidelse. Typ anoreksi, at det er en form for kontroll. Men så tenker jeg også at veldig mange er undervektig av gener. At de har en høy forbrenning...» (Informant 4)

4.3.2 Overvekt: sykdom som resultat av kroppen

I et forsøk på å se på hvordan informantene oppfatter overvekt og fedme, spurte jeg om hva de oppfattet som det faktiske skillet mellom overvekt og sykelig overvekt. Enstemmig oppfatter de sykelig overvekt som når individet sliter med eller ikke får til hverdagslige ting, når det er sykt eller kroppslige funksjoner svikter, og når en blir så overvektig at man blir sengeliggende. Her nevnes ingen form for psykisk anliggende årsak til overvekten, men at overvekten fører til sykdommer, plager, organsvikt og immobilitet.

«Sykelig overvekt, da tenker jeg jo at du kanskje begynner å slite med ganske sånn normale funksjoner, bare det å gå for eksempel eller det å gjøre helt sånn normale ting som folk flest kanskje ikke tenker over. Når det begynner å bli tungt, så beveger du deg kanskje mot det (sykelig overvekt) ville jeg tenkt...» (Informant 3)

«Jeg tenker sykelig overvekt er mer sånn som jeg gjerne har sett på TV, som ikke klarer å bevege seg. At man nesten blir sengeliggende.» (Informant 2)

5. Analysekapittel 2 – Påvirkning

I foregående kapittel ble informantenes syn på kropp beskrevet ut fra hovedfunn i datamaterialet. Dette kapittelet er en videreføring av disse funnene, og jeg vil her presentere det jeg oppdaget som mulige årsaker til påvirkningen av synet på kropp.

5.1. Den usynlige kroppspositivismen

I spørsmålet om kroppspositivismens synlighet og representasjon av ulike kroppsfasonger, sier alle informantene at de har inntrykk av at bevegelsen ikke er allment veldig synlig og at det heller ikke er det med mindre man er opptatt av temaet, eller følger kroppsaktivistiske kontoer på sosiale medier.

«...de jeg ser legger ut bilder av seg selv er på en måte tynn, normal, gjennomsnittlig. Jeg ser på en måte ikke noen som er undervektige eller overvektige. Men samtidig, de som er slank og tynn, det er jo den kroppen de har, det er jo den de må vise. Men det er ikke et så stort mangfold av vanlige private personer hvertfall. Det er vel mer større profiler som vektlegger det.» (Informant 4)

«Det begynner kanskje å bli mer synlig, men det kommer jo litt igjen an på hvem du følger. Men jeg tror nok at det blir mer og mer fokus på det. Ja nettopp på grunn av at folk på en måte prøver å bryte litt den der idealkroppen. Det kan være så sykt mange grunner til at en person ser ut sånn som den ser ut. I stedet for å fokusere på hva som er bra og dårlig, så heller fokusere på hvordan en føler seg og hvilken relasjon en har til kroppen sin og hva den faktisk får til.» (Informant 3)

5.1.1 Kroppsaktivismens forsøk på endring av stigmatiserende ordlyd

I søken etter å redefinere måten vi snakker om kropp, har kroppsaktivismen på flere måter forsøkt å implementere beskrivende ord om kropp på en måte som gjør det allment akseptert å benytte seg av i omtalen av kroppsformer.

Som en del av intervjuet, ble det derfor gjort en ord-assosieringsoppgave. Her ble informantene presentert for adjektiver, nærmere bestemt kroppsbeskrivende ord som ofte sees i nyhetsartikler, sosiale medier og i dagligtalen for øvrig. Disse ordene var henholdsvis; tynn, skinny, slank, liten, curvy, tykk, thick, stor, feit, fedme, normal og gjennomsnittlig.

Informantene ble bedt om å uttrykke om de opplever disse adjektivene som positivt eller negativt ladd, og om de eventuelt hadde andre umiddelbare tanker rundt disse. Hensikten med oppgaven var å se om ord som typiske beskrivelser av ulike kropper reiste følelser eller reaksjoner hos informantene.

Ord som typisk eller vanligvis beskriver mennesker med overvekt, slik som tykk, feit, fedme og stor var utelukkende negativt ladd hos samtlige informanter. Da jeg spurte hva informanten tenkte rundt disse ordene, og om de opplevde at dette er ord som ofte blir brukt i en slik sammenheng, svarte Informant 2 og 4 at de føler seg utilpass med ordene, og forbinder dem med skjellsord eller nedlatende måter å beskrive en overvektig kropp.

«Ehh, ja, men jeg følte nok at de ordene som beskrev, tynn, normal, det var litt sånn... nøytrale ord. Mens de ordene som beskrev noen som er overvektige eller har mer fedme, det var liksom... jeg oppfattet det mer som skjellsord.» (Informant 4)

Informant 2 reagerte spesielt negativt på ett ord – tjukk. Et ord som paradoksalt nok brukes av kroppsaktivister i positiv forstand, og som de forsøker å forandre betydningen av;

«Det synes jeg også er negativt (tjukk). At folk bruker det ordet. Og det føler jeg blir et slags slengord, og da føler jeg det kan bli brukt sånn... Det er det jeg synes er så teit med det ordet, for det kan egentlig bli brukt mot folk som jeg ikke anser som den kategorien en gang, men som folk bruker litt sånn i hytt og pine negativt.» (Informant 2)

I oppfølgingsspørsmål om hvordan man da kan beskrive eller omtale en person som er overvektig, svarer Informant 2 og 3 at ord som fyldig(ere) og formfull kan være bedre alternativer som ikke er støtende.

Samtidig ble ord som «curvy» og «thick», som beskriver en kropp med former, enstemmig positivt blant alle fire informanter. Særlig var curvy et ord som vekte positive reaksjoner, og som ble tilegnet egenskaper som feminint og som noe kvinnelig.

«Det liker jeg. Det synes jeg er positivt. Det betyr at en har former som en dame skal ha, synes jeg.» (Informant 2)

«Curvy? Feminint.» (Informant 1)

Curvy og thick er ord som ofte blir sett brukt som emnetagger i sammenheng med kroppspositivisme på sosiale medier men også i øvrig innhold i sosiale medier.

Også ord som beskriver individer i andre enden av skalaen, som tynn, slank, normal ble for øvrig opplevd som forholdsvis positivt hos flere av informantene.

5.2 Sosiale medier og kroppen som går igjen

Samtlige informanter er flittige brukere av sosiale medier, og sier at Instagram, Snapchat og Facebook er de plattformene de er mest innpå. Instagram tillater brukere å følge emnetagger eller andre kontoer, og informantene hadde alle ulikt bruksmønster. Til tross for at alle informanter hadde hørt om kroppspositivisme, bruker sosiale medier ofte og tidvis ser annet innhold enn de selv følger fast, påpeker informantene at nyhetsstrømmen av bilder i veldig stor grad er preget av bilder som presenterer idealkroppen. Idealkroppen informantene snakker om, er som tidligere nevnt tynne, atletiske, formfulle og

5.3 Nyhetsmediers rolle

I spørsmålet om hva som skaper kroppspress og hvor det skjer mest, svarte alle informantene i stor grad at retusjerte og oppstilte bilder i sosiale medier var den største medvirkende faktoren. Informant 4 sier i tillegg at kroppspress også oppstår mellom venner og i nyhetsmedier;

«Ehm, jeg tror egentlig at kroppspress kommer mest fra de du har en relasjon med, de du ser på skolen, de du er venn med. Jeg tror at det skjer av de i mye større grad enn store profiler og kjendiser. Jeg tror folk er blitt litt vant med den tankegangen at dette er en stor profil, med profesjonelle fotografer, med folk som bruker hele tiden sin på å trene, mens jeg kan se at venninna mi er godt trent og hun har jo like mye å gjøre som jeg, så da får jo hun det til. Så da burde jeg få det til... Men det kan også komme fra nyhetsmedier som for eksempel Dagbladet, VG, som lager sånne artikler som «sånn oppnår du dette og sånn oppnår du dette».

- Informant 4

5.4 Kroppsmangfold – sosialt akseptert?

Etter å ha snakket om kroppspress, hvordan vi snakker om kropp og kroppspositivisme, var jeg ute etter å se om informantene hadde et inntrykk av at kroppspositivismen eller kroppsaktivisme har hatt innvirkning på om det foreligger større sosial aksept for kropper som faller utenfor den standardiserte idealkroppen, og om det forandrer hvordan vi snakker om kropp. Informantene forklarer at de alle synes det er svært individuelt, og at de ikke i nevneverdig grad tenker at kroppspositivismen eller andre former for kroppsaktivisme i første omgang har så mye å si for sosial aksept. De trekker derimot linjer til alder, modenhet og erfaringer som grunnlag for at de med årene har endret oppfatning eller synspunkter på den ustandardiserte kroppen, og at de føler en stor forskjell i meninger rundt dette. Informant 1 sier i tillegg at hun tror det økte fokuset på kroppsaktivisme har ført til et enda større fokus på kropp enn nødvending.

«Ehh jeg vil på den ene siden si at det har hjulpet på, hvis jeg ser et mangfold av kropper så er det ikke noe jeg tenker over, men samtidig så tror jeg at det har med alderen å gjøre. At det var noe jeg la merke til og tenkte over på ungdomsskolen, men som jeg ikke gjør idag. Og jeg tror det har mer med alder å gjøre enn selve bevegelsen, da.» (Informant 4)

6. Diskusjon og drøfting

I dette kapitlet vil jeg drøfte på bakgrunn av mine empiriske og analytiske funn.

Jeg vil dele diskusjonsdelen inn i tema slik de er presentert i analysekapitlene.

6.1 Synet på kropp

Det fremgår av analysekapittel 1 at idealkroppen slik informantene oppfatter den, i liten grad har endret seg fra den historiske idealkroppen beskrevet av Giddens og Sutton. Idealkroppen er fremdeles slank, veltrent og tilegnes sunnhetskarakteristikk, noe som vitner om en påvirkning fra den medisinske diskursen om kropp. Den medisinske diskursen omtaler kropp i sammenheng med sykdom, helse, sunnhet og andre medisinske termer for å legitimere sitt ståsted. Likevel har idealkroppen også ifølge informantene blitt tilegnet mer kvinnelige former, og tar avstand fra den svært tynne «modellkroppen» som lenge var rådende skjønnhetsideal i den vestlige verden. Om dette skyldes kroppspositivismens påvirkning, synes å være heller mindre sannsynlig, da de i større grad uttrykker å bli inspirert og eksponert for bilder nærmere idealkroppen enn den som faller utenfor.

Den medisinske diskursen kan argumenteres for å opprettholde det stigmaet som større og mindre kropper opplever på daglig basis, ved at sosiale medier, nyhetsmedier og medisinsk forskning dominerer informasjonsflyt og har rådende definisjonsmakt.

Et viktig funn i arbeidet med datamaterialet fra intervjuene, er hvordan man snakker om henholdsvis undervektige kropper kontra overvektige kropper. Det er tydelig at det den synlige overvektige kroppen har et stigma tillagt seg, ettersom informantene omtaler den tynne, gjennomsnittlige kroppen som normal, noe som i seg selv indikerer at den synlige overvektige kroppen oppleves som unormal. Likevel virker ikke oppfatningen av overvektig ut ifra KMI å ha samme tillagte stigma, da dette ikke oppleves som like synlig. Informantene uttrykte usikkerhet, forvirring og rundt definisjonen av overvekt, og fokuserte sin definisjon av den basert på hva de så fremfor tallfestede data om helsetilstand.

Informantene forklarer også at sykkelig overvekt ikke er som følge av psykisk eller fysisk sykdom, men at det kan forårsake sykdom og problemer. Sykdom er et resultat av kroppen.

Måten kroppene omtales på virker også å ha en stigmatiserende effekt, da informantene forteller om enkelte ord oppleves som skjellsord. Ord som formfull, fylldig, curvy og thick virker å ha motsatt effekt, da dette er ord som assosieres med kvinnelighet og femininitet. Her virker det til at kroppspositivismen som forsøker å normalisere bruken av tykk/stor, faktisk kan bidra til ytterligere stigmatisering av den overvektige kroppen, ettersom informantene opplever dette som skjellsord.

I henhold til den medisinske diskursen virker den også til å ha en stigmatiserende effekt på både undervekt og overvekt, men på to forskjellige måter. For den undervektige virker den medisinske diskursen slik at informantene assosierer undervekt med anoreksi, som er en medisinsk psykisk sykdom. Ut i fra informantenes syn virker det til at undervekt assosieres med anoreksi, og de tillegger derfor undervekt som kategori et stigma som syk. For den undervektige forstås den abnormale kroppen som et resultat av psykisk sykdom.

For den overvektige virker det også til at medisinske diskursen har påvirket synet til informantene, men da ikke som et resultat av sykdom. For den overvektige virker det til at sykdom er resultatet av kroppen – i motsetning til den undervektige. Informantene sier at de oppfatter den overvektige som syk når det går ut over kroppslige funksjoner.

Som vi har sett handler diskurser om måter å tenke om noe på, og som manifesteres gjennom språket. Det er tydelig at det er den medisinske diskursen som tillegger ulike kropper stigma, og at dette har gjenspeilt seg i hvordan informantene snakker om kropp.

6.2 Plattformenes påvirkningskraft på synet

I analysekapittel to, ble de ulike formene for påvirkningsarenaer adressert.

Kroppspositivismen i sosiale medier generelt virker å generelt ha lav synlighet, og dermed også lav gjennomslagskraft i sitt arbeid med å bryte ned stigmatiserende kroppsidealer.

Informantene har alle hørt om, og har kjennskap til begrepet og bevegelsen, men sier samtidig at de ser lite til det i deres bruk av sosiale medier. Noen av informantene illustrerte

problematikken med digital aktivisme på denne måten med at en helst skal være engasjert, interessert og oppsøke det aktivt for å bli eksponert for materialet og aktivismen.

Thinspiration var et eksempel på en samlebetegnelse på bilder og publiseringer av tynne kropper, noe flere av informantene hadde hørt om fra før av. Fettaktivisme var derimot ukjent for dem.

Ettersom kroppspositivismen og fettsaktivismens mål er å henholdsvis inkludere alle kropper, uavhengig av størrelse og gjøre et opprør mot det samfunnsskapte idealet, skape rom for ulikhet og muligheter for empowerment, kan det synes å virke mot sin hensikt å benytte allerede stigmatisert undertonedede ord.

Et viktig funn i min oppgave, finner vi i den forbindelse med ord-assosieringsoppgaven. Informantenes måte å forstå ordbruk rundt beskrivelser av kropp var svært avslørende i den grad at *måten* vi snakker om kropp på er en viktig faktor når det kommer til overvektige mennesker. Ordene som beskrev overvektige kropper opplevdes blant informantene som utelukkende negative. Noen av ordene oppleves som direkte skjellsord. Dette er interessante funn i forbindelse med måten vi snakker om overvektige kropper. Kroppspositivismen, og særlig fettaktivismen har i et forsøk på å normalisere adjektivbruk rundt kropp uttalt at ord som tykk og stor er helt fint å bruke, da det i bunn og grunn er nøytrale og beskrivende uttrykk. Denne måten å forsøke å oppnå såkalt empowerment, ved at kroppsaktivismen aktivt bruker dem, synes å være feilslått. Disse ordene har blitt tilegnet stigmatiserende betydning, noe som også gjenspeiles i informantenes ubehag i omtalen av disse. At disse ordene har

Det er også vesentlig å se på hvordan nyhetsmedier fremdeles også har stor innvirkning på hvordan man tenker og omtaler kropp. Informantene fortalte om artikler som på daglig basis forteller hvordan man skal oppnå en viss kropp, og er dermed også normførende i måten å omtale hva som er «riktig» eller «gal» kropp.

Sosial aksept for kropper som faller utenfor normen eller kroppsidealet virket tvetydig. Særlig i forbindelse med spørsmålet om kroppsaktivisme har hatt en finger med i spillet på hvordan man ser på de som faller utenfor. Flere av informantene antydte at modenhet, alder og generelle erfaringer i større grad var meningsdannende og normførende faktorer. De sikter til at den yngre generasjonen i større grad blir påvirket av og opplever kroppspress, og dermed også føler på et utenforskap på denne måten.

Kroppspositivismen som har som mål å endre måten å snakke om kropp på, og skape mangfold og aksept, virker ikke til å ha hatt gjennomslagskraft. Informantene forteller om bevegelsen i sosiale medier er lite synlig, og at det er artikler fra nettaviser og bilder fra sosiale medier som bidrar mest i deres syn på kropp.

Avslutningsvis vil jeg argumentere for at kroppspositivismen ikke er synlig nok, og ikke virker til sin hensikt. Informantenes syn på kropp virker å være i stor grad påvirket av den medisinske diskursen, og hva man blir eksponert for på internett og sosiale medier på generell basis. Feminismen og kroppspositivismen og sosiale bevegelser har tilsynelatende ikke satt noe tydelig spor hos informantene, og at synet på idealkroppen kommer hovedsakelig fra nettaviser og sosiale medier.

7. Konklusjon og sammenfatning av funn

I denne oppgaven har jeg sett på unge voksne jenter syn på kropp, og undersøkt i hvilken grad sosiale medier har hatt innvirkning på synet deres.

Funnene i analysen tyder på at informantene er påvirket bakenforliggende av den dominerende medisinske diskursen om kropp. Kroppsaktivismens forsøk på å utfordre denne diskursen, synes å ikke ha lyktes, i den grad at den ikke har nok synlighet i de sosiale mediene de

Materialet viste at informantene hadde lite kjennskap til andre kroppsaktivistiske bevegelser, og at måten de snakker om kropp var påvirket at stigmatiserende

Målet med dette prosjektet var å undersøke i hvilken grad sosiale medier og kroppsaktivisme spiller inn på unge voksne jenters syn på kropp. Fra et teoretisk perspektiv, håper jeg at

oppgaven vil kunne bidra til å implementere flere studier om kropp, kroppsaktivisme i den sosiologisk teoretiske verden.

Litteraturliste

- Andersen, H., & Bo Kaspersen, L. (2013). *Klassisk og moderne samfundsteori*. Danmark: Hans Reitzels Forlag.
- Bufdir. (2015, 12. Mars). *Skeiv teori*. Hentet fra https://www.bufdir.no/lhbt/LHBT_ordlista/S/Skeiv_teori/
- Cooper, C. (2016). *Fat Activism: A Radical Social Movement*. Bristol, England: HammerOn Press.
- FedFront. (2017, 17. Oktober). *Det er forskel på body positivity og tykaktivisme*. Hentet fra <https://www.fedfront.dk/arkiv/2017/10/16/der-er-forskel-p-body-positivity-og-p-tykaktivisme>
- Folkehelseinstituttet. (2017, 10. Oktober). *Overvekt og fedme i Noreg*. Hentet fra www.fhi.no: <https://www.fhi.no/nettpub/hin/ikke-smittsomme/overvekt-og-fedme/%20?term=fedme%20&h=1>
- Giddens, A., & Sutton, P. W. (2017). *Sociology 8th edition*. Cambridge: Polity Press.
- Goffman, E. (1963). *Stigma, Notes on the Management of Spoiled Identity*. New York: Simon & Schuster, Inc. .
- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelig metode. 2. utg. .* Oslo: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS.
- Halvorsen, K. (2008). *Å forske på samfunnet, en innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Cappelen Akademisk Forlag.
- Ipsos. (2021, 23 April). *Ipsos SoMe-tracker Q1'21*. Hentet fra <https://www.ipsos.com/nb-no/ipsos-some-tracker-q121>
- Johannessen, L. E., Rafoss, T. W., & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Schiefloe, P. M. (2011). *Mennesker og samfunn, innføring i sosiologisk forståelse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Silverman, D. (2014). *Interpreting qualitative data 5. utg. .* London: SAGE Publications Ltd. .
- SNL. (2020, 5. juni). *Cis-kjønn*. Hentet fra <https://sml.snl.no/cis-kjoenn>

Tørrisplass, A.-T. (2017). Sophie Elise-feminisme - En empirisk studie av unge kvinners forhold til feminisme og "stjernefeministisk" performativitet. . *Tidsskrift for ungdomsforskning* 17(2), ss. 49-67.

Winther Jørgensen, M., & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

VEDLEGG

Vedlegg 1: Informasjonsskriv og samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Hvordan opplever unge voksne kroppspositivisme på sosiale medier og hva kjennetegner tankene rundt kroppspositivisme” ?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er en bacheloroppgave i sosiologi ved Universitetet i Stavanger. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Prosjektet er en bacheloroppgave som skal undersøke hvordan unge voksne blir påvirket av og hva de tenker om kroppspositivisme i sosiale medier. Prosjektet har som mål å finne ut på hvilken måte bevegelsen kroppspositivisme har påvirkning på hvordan vi tenker om kropp, og om bevegelsen er med på å endre språkbildet rundt kropp.

Problemstillingen for oppgaven er: *Hvordan opplever unge voksne kroppspositivisme på sosiale medier og hva kjennetegner tankene rundt kroppspositivisme?*

I tillegg til en overordnet problemstilling, er 3 forskningsspørsmål utformet for å besvare oppgaven:

1. *Hvordan fungerer den kroppspositivistiske bevegelsen til å bryte ned stigmatiserende kroppsidealer?*
2. *Bidrar den kroppspositivistiske bevegelsen til å endre diskursen rundt tykke kropper?*
3. *Hvordan påvirker ytterpunktene «fat activism» og «thinspiration» hvordan unge voksne tenker om stigma rundt kropp?*

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Stavanger, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Institutt for medie- og samfunnsfag er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Utvalgskriteriene for deltakere i dette prosjektet er satt til å være:

- - Mellom 18-29 år
- - Aktiv bruker av sosiale medier (gjerne Instagram)
- - Må ha hørt om kroppspositivisme (trenger nødvendigvis ikke ha et personlig forhold til begrepet/bevegelsen)

Informasjonsskrivet er sendt ut på mine vegne via nøkkelpersoner, og er ikke spesifisert annet enn ut fra utvalgskriteriene som beskrevet over.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du velger å delta i prosjektet, innebærer det å delta på et intervju. Spørsmålene i intervjuet vil i hovedsak dreie seg om kroppspositivisme, generelle tanker om kropp og sosiale medier. Intervjuet vil ta ca. 30 min (Maks 45 min) og gå over Zoom. Svarene dine vil bli registrert gjennom bruk av båndopptaker underveis. Opptaket vil kun bli brukt til transkribering av intervjuet, og blir slettet. Ettersom prosjektet skal leveres inn den 12. mai 2021, ønsker jeg at intervjuet skal gjennomføres senest innen 22. april. Utover dette vil vi sammen bli enige om tidspunkt.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Ved Universitetet i Stavanger er det kun meg og min veileder og eventuelt prosjektansvarlig ved instituttet som vil ha tilgang til informasjonen.

Ingen uvedkommende får tilgang til personopplysningene dine. Ditt navn og dine kontaktopplysninger vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Alle data blir lagret innelåst eller i en kryptert fil.

Din deltakelse vil ikke føre til gjenkjenning i publikasjonen, og du vil være helt anonym.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 30.06.20. Personopplysninger og eventuelle lydopptak skal slettes ved prosjektslutt.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- - innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- - å få rettet personopplysninger om deg,
- - få slettet personopplysninger om deg,
- - få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- - å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Stavanger har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med Universitetet i Stavanger, ved

- *Lene Kristin Vatland*, 221678@uis.no, tlf: 95420795
- Prosjektets veileder, Mathias Klitgård e-post: mathias.klitgard@uis.no, tlf: 51834525
- Prosjektansvarlig ved instituttet: Ragnhild Sjurseike, ragnhild.sjurseike@uis.no, tlf: 51831680
- Vårt personvernombud ved: Rolf Jegervatn, rolf.jegervatn@uis.no, tlf: 51833081
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig (Mathias Klitgård)

Student *Lene Kristin Vatland*

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet Hvordan opplever unge voksne kroppspositivisme på sosiale medier, og hva kjennetegner tankene rundt kroppspositivisme? og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

• å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 30.06.21

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Deltakerbrev og invitasjon til prosjektet

Hei!

Takk for interessen i prosjektet «Hvordan opplever unge voksne kroppspositivisme på sosiale medier, og hva kjennetegner tankene rundt kroppspositivisme?». Mitt navn er Lene, og jeg er sisteårs-student på bachelorstudiet i Sosiologi ved Universitetet i Stavanger. Jeg skriver denne våren min bacheloroppgave, og ser derfor etter deltakere som ønsker å stille til intervju.

Litt sånn praktisk rundt det å delta i intervjuet:

Intervjuet er satt til å vare rundt 30 minutter, med makstid på 45 minutter. Intervjuet vil på grunn av Covid-19 (og avstander) foregå over Zoom, og jeg vil underveis benytte en båndopptaker slik at intervjuet senere kan transkriberes. Dette er også beskrevet i samtykkeskjemaet du vil bli tilsendt, og som du må signere ved deltakelse i prosjektet.

Det er ønskelig at intervjuet gjennomføres innen 22. april 2021, men utover dette er jeg svært fleksibel hva tidspunkt angår. Med andre ord er dette litt opp til deg.

Dersom du er interessert i å delta i prosjektet, send meg en mail, eller SMS, så avtaler vi nærmere da!

Med vennlig hilsen,

Lene Kristin Vatland

Vedlegg 3: Intervjuguide

Intervjuguide for prosjektet:

«Hvordan opplever unge voksne kroppspositivisme på sosiale medier, og hva kjennetegner tankene rundt kroppspositivisme?»

Innledning

- Presentere meg selv
- Informere om prosjektets formål
- Informere om hvordan data behandles og generell GDPR
- Kort om hvordan intervjuet skal foregå

Bakgrunn

1. Kan du fortelle kort om deg selv? Tenker da på alder, utdanning, hva du liker å drive med osv.

Om sosiale medier

2. Kan du fortelle litt om bruken din av sosiale medier, hvilken plattform du bruker mest og hvor ofte du er innom sosiale medier?
3. Hvilke typer kontoer følger du mest? (eks. Trening, livsstil, musikk, mote, interiør osv)
4. Hva liker du best og minst med sosiale medier?

Om kropp i sosiale medier

5. Hva tenker du om kroppspress, og hvor mener du dette skjer mest? (Hvilke sosiale medier skjer det mest i?)
6. Hva bidrar til å skape kroppspress på sosiale medier?
7. Tenker du at kroppspress er rettet mot én type kropp?
8. Finnes det en såkalt idealkropp i samfunnet? Hva kjennetegner denne?
9. Hva oppfatter du som normal kroppen?
10. Er det noen typer bilder som provoserer deg i sosiale medier?
11. Er det noen typer bilder som inspirerer deg eller gjør deg glad for å se?
12. Tenker du at noe er feil eller utelukkende negativt å publisere?

13. Hvordan har du reagert når du har sett bilder av en kropp som faller utenfor det samfunnet oppfatter som idealkroppen?
14. Hvem burde få lov til å publisere bilder av kropp på sosiale medier?
15. Mener du det bør være et skille på hvor tynn en kan være og samtidig legge ut bilder av kropp?
16. Mener du det bør være et skille på hvor tykk en kan være og samtidig legge ut bilder av kropp?

Om hvordan vi snakker om tykke kropper

17. Hva forbinder du med det å være overvektig?
18. Er det farlig å være overvektig?
19. Hva har påvirket ditt syn på og hva du vet om overvekt og fedme generelt?
20. Hva har påvirket ditt syn på undervekt generelt?
21. Hva tenker du at skillet mellom overvekt og sykelig overvekt er?
22. Hva tenker du at skillet mellom undervekt og sykelig undervekt er?
23. Nå vil du få høre noen ord, og jeg vil at du skal si hva du umiddelbart assosierer med dem, om det er positivt eller negativt ladet eller om du har andre assosiasjoner:
Tynn, skinny, slank, liten, curvy, tykk, thick, stor, feit, fedme, normal, gjennomsnittlig

Om kroppspositivisme

24. Har du hørt om kroppspositivisme? jHvor hørte du først om det?
25. Kan du fortelle kort om hva du assosierer med kroppspositivisme og hva det handler om ut fra din oppfatning?
26. Synes du kroppspositivisme er synlig?
27. Mener du kroppspositivisme er forbeholdt spesifikke kroppstyper?
28. Opplever du at alle typer kropper er representert i sammenheng med kroppspositivisme?
29. Hva er ditt generelle inntrykk av personer som benytter seg av emnetaggen #kroppspositivisme?
30. Hvordan bidrar de til normalisering av ulike kropper synes du?
31. Synes du kroppspositivisme fronter en spesifikk livsstil?
32. Blir du noen gang provosert av bilder med emnetaggen kroppspositivisme?
33. Blir du noen gang inspirert av bilder med emnetaggen kroppspositivisme?

34. I forbindelse med kropp er også #thinspiration og #fatactivism begreper som fronter spesifikke kroppstyper i sosiale medier (henholdsvis veldig tynne og veldig tykke kropp). Er dette emnetagger du har hørt om før?
35. Hvis ja: Hvordan tenker du at disse påvirker synet på kropp?
Hvis nei: Basert på dine antakelser om emnetaggene, hvordan tror du disse påvirker synet på kropp?
36. Tenker du at #thinspiration og #fatactivism har sammenheng med kroppspositivisme?
37. Har slike emnetagger ført til at du tenker annerledes om kroppspositivisme? På hvilken måte?
38. Føler du det er sosialt akseptert idag å være overvektig eller undervektig? Har kroppspositivismen hatt en finger med i spillet om hvordan du tenker?

Har du til slutt andre spørsmål eller noe du vil tilføye rundt det vi nå har snakket om?